

האגדה מספרת שכאשר שמע נשיא ארצות-הברית, ג'ימי קארטר, כי אדם בשם מנחם בגין ניצח בחירות בישראל, הוא שאל: "מנחם מי?" קארטר עצמו היה לפני בחירתו אדם בלתי-ידוע. הסיסמה שליוותה אותו בראשית מערכת-הבחירות היתה: "ג'ימי מי?"

אלם מנחם בגין לא בא מן האין. הוא ניצח על אחד הפרקים הסוערים ביותר בתולדות המאה ה-20: מלחמת אצ"ל בשילטון הבריטי בפלשתינה (א"י). לאחר-מכן היה במשך 27 שנים מנהיג אפוזיציוני בולט, ובמשך שנתיים שר בממשלת-הליכוד-הלאומי.

למרות זאת, כאשר שמע העולם הנדהם כי מנחם בגין עומד להיות לראש ממשלת ישראל, ארץ קריטית במרחב קריטי בתקופה קריטית, לא היה לממשלות העולם ולכלייהתיקשורת העולמית מושג מי האיש.

הקריאה המבהלת, "ריבוננו של עולם, מי זה בגין?" הייתה לא רק בחדרי-מרכת במאה לשונות, אלא גם במשרדי-חוץ. בלשכות של ראשי-שילטון ובמטות של שרתי-ביון. הטי-איי-אי המהולל נאלץ להכיר בחי פון גואש דיוקן של האיש כדי להמציא לנשיא, ויודעי-דבר טענו שהיתה זאת קאריקטורה.

מניין נבעה בורות זו? היא נבעה, קודם כל, מזילול באיש. מנחם בגין נראה כמי שהיה אחד שעלייהדפנה של המחתרת נבלו על ראשו, פוליטיקאי קשיש שהשפעתו על העתיד קרובה לאפס. דיפלומטים וראשי-ביון, שבילו את כהונתם בארץ במסיבות-קוקטייל עם אנשי-שילטון, היו משובכנים - כרוב אורחי-ישראל - כי מיפלתהעבודה המשול לנצח, וכי תמצא תמיד שותפים שניתן לקנותם.

מי שהתעניין קצת יותר בבגין האמין כי זהו איש קצת מצחיק, בעל גינוניינימוסין מופרזים וסיגנון-נאום מיידיש, המשמש אבייטק אידאלי לתוכניות סאטיריות ו-לעקיצות ההומור הצברי המפולפל.

כאשר היה צורך לערוך רכיזה חפוזה של הערכה זו, ולתאר את האיש שאיים לפתע

למות

או לכבוש את ההר

ההצטייר את העולם כולו לקראת מידחמה ומשי כר, נודדו בו במקום קאריקטורות אחרות.

..טרוריסט צמאדם

הקאריקטורה הפופולרית ביותר בכלייתיקשורת העולמיים היתה, ברנע הראשון, זו של הטרוריסט האלים וצמאיהדם.

האם לא עמד בראש מחתרת טרוריסטית מגואלת-בדם? האם לא פוצץ את מלון המלך דויד הפיל מאה קורבנות? האם לא פקד על תכב הנורא בדירי-אסין? אולם אין דמות רחוקה יותר ממנחם בגין מן התיאור המקובל של הטרוריסט. הוא לא נשא מעולם נשק. גם כשפיקד על המחתרת, סמך יותר על התחפושת ועל הי-אישיות השאלה - תייר במלך סאבו בתליאביב, עורך דין בשכונת חסידיב ליד פתח-תיקוה, רב לא-יוצל ברחוב בניון בתליאביב, איש-עסקים ייקי ברחוב רחני באום - מאשר על נשק ושומרי-ראש. הוא סירב לשאת אקדח גם כאשר היה קיים חשש סביר שיהרג ברנע אישית. כפי שפרה קודם לכן לאברהם ("איר") שטרן. בגין לא השתתף מעולם בפעולת מילחמה. כמפקד אצ"ל, היה אחראי להנהגה הכוללת של המאבק. לאישור תוכניות, לריסון מעשים בלתי-שקולים, ובעיקר - ל-הסרת המעשים הכמונים. התיכונן היה בידי קציני-מבצעים, הביצוע בידי הח"ק - החיל הקרבי שהיווה רק חלק מאצ"ל.

בגין אינו יכול לראות דם, מבלי להתחלחל. כאשר ראה בפעם הראשונה אנשים מתים ונפצעים לידו, על סיפון אלטלינה מול חוף תליאביב, כימעט התעלף. בי חגיגות ברית-מילה, הוא מסובב את הראש כדי שלא יצטרך לראות את דם התינוק. הוא רחוק מאד מן הדימוי של טרוריסט אכזרי, היוצא בלילות להרוג ולפוצץ. בעקיסוף עזר דימוי זה לבגין. כי כאשר

פגשו בו מנהיגי-העולם והעיתונאים, וראו לפי ניהם אדם אדיב ובלתי-יאלים מאד, היתה הי הקזה כה רבה עד כי ההערכה השתנתה מן הקצה אל הקצה.

(אתו הדבר קורה, אגב, גם לאיש שבגין מתעב כל השוואה עימו: יאסר עראפאת. הדימוי שנוצר לו בעולם - זה של טרוריסט בלתי-מגולח, הרוצח נשים וילדים והמגופף באקדחים - נמוג כאשר נפגשים בעלי-שיחו בי פוליטיקאי אדיב, העושה רושם עדין.)

גנרל מצחצח חרבות

ד ימוי מטופש אחר, שנוצר בחיפזון, הוא זה של מיליטריסט מטורף, מין מהדורה ישראלית של קולונל יונוי או גנרל מצילי.

אולם בגין לא היה מעולם חייל אלא בצבא

ליטרבסק. בגיל 13, בעודו לומד בגימנסיה הפולנית, היה חבר תנועת השומר הצעיר, שלא היתה או עדיין מארכי-סיסטית. בגיל 16 הצטרף לבית-ד, שהחל פושת ברחבי פולין. בגיל 18 עבר לוורשה, כדי ללמוד מישפטים. הוא עלה לדרגת "קצין-נציבות" (חבר מפקדה) של בית-ד בפולין, כאחראי לענייני אירגון. ב-1938 נתמנה כנציב (מפקד) בית-ד באותה ארץ.

עם נפילת פולין, בסוף 1939, נמלט לפני הגייסות הנאציים ועבר לוויילנה, שצורשה לליטא העצמאית. כאשר נכנסו הסובייטים לשם, נעצר, נשלח למחנות-עבודה הי נוראים באיזור הארקטי. משם שוחרר, כמו כל הפולנים, על-פי הסכם שנכרת בין סטאלין ובין ראש הממשלה הפולנית הגולה, שיקורסקי, אחרי פלישת הנאצים לברית המועצות.

הוא הצטרף לצבא הפולני של הגנרל אנדרס. שהועבר מברית-המועצות, דרך איראן ועיראק, לארץ-ישראל. כאן שירת במשך שנה וחצי כחייל פולני, עד ששוחרר רשמית

או לכבוש את ההר

בסוף 1943. מייד לאחר מכן נתמנה כמפקד אצ"ל. שבועות מעטים לאחר מכן הכריז אצ"ל על "מרד" בשילטון הבריטי, כיצע במשך ארבע שנים שורה של מיבצעים נועזים, שעוררו התפעלות כללית בעולם. הי פעולות היו מכוונות בעיקר נגד מיתקני השילטון וצבא.

עם הקמת מדינת-ישראל התפרק אצ"ל. בגין הקים את תנועת-חרות, שנועדה להמשיך בדרכו של אצ"ל במישור הפוליטי החוקי. כמנהיגה הבלתי-מערער של מיפלתה זו עמד בראש רשימתה בשמונה מערכות-בחירות, שבהן לא הצליח להגיע לשילטון. המערכה התשיעית נסי-תיימה ב-17 במאי 1977, והביאה אותו אל ראשות-הממשלה.

אזה הן העובדות היבשות. אך מה הן מלמי דות על האיש? מה מריץ אותו? מה זמוי השי פיענו עיניו? מהו עולמו הרוחני? איזו דמות אי-דיאלית עומדת לנגד עיניו? איזו תכונות הינחו אותו עד כה - וינחו אותו בעתיד?

שום מוסד-ביון לא היה מסוגל השנה לחשיב נכונה על שאלות אלה, אך ידיעת התשובות עלהן חיזינת למי שרוצה לחשב מראש כיצד ינהג האיש, העומד עתה בעמדת-מפתח בינלאומית, והעשוי להשפיע על גורל העולם במידה שאינה עומדת בכל יחס לגודל מדינתו ולמיספר תושביה.

אידיעת אופיו גרמה השנה להערכות נאיביות עד כדי גיחוך במרכזייהכות החשובים ביותר בעולם. והו דמנוג לאמני רגיל, אמר עליו ראש-ממשלה אירופי, בשויה פרטית, "כמו כל דמנוג ימיני, הוא ישכח את נאומיו חוצבי-הלהבות אחרי שהגיע לשילטון, הוא יתפטר."

"הוא קובע לעצמו עמדת-מיקוח נוקשה, אך זהו רק תכסיס," קבעו מומחים בארצות-הברית, "אין לשכוח כי שארל דה-גול, שהועלה לשילטון כדי להילחם בטרוריסטים האלגיריים עשה לנאור מכן תפנית חדה וכרת את תשלום עם תנועת-השיחרור האלגירית, ריצ'ארד ניקסון, שעלה

הפולני הגולה, ומעולם לא נשא דרגה צבאית גבוהה מזו של טוראי.

כאשר נפגש במחתרת עם השופט זאנדסטרומ, היור-השוודי של ועדת-האום שביקרה בארץ ב-1947, שאל אותו הלה, למען הפרוטוקול, מהי דרגתו באירגון. הוא נדהם לשמוע כי בגין אינו נושא באצ"ל שום דרגה צבאית. אף שאצ"ל היה משופע בדרגות. אחד מקדמי בתפקיד, דויד רויאל, נשא בתואר "אלוף". בגין הסתפק בתואר הפוליטי "המפקד". ראלף באנץ' הכושי, שניהל את הפרוטוקול באותו מיפגש סודי, כינה אותו בתואר זה: "The Commander said..."

בגין גדל בתנועה, שטיפחה במודע גינונים צבאיים. מפני שראתה בהם חלק מחינוך יהודייהגטו לסדר, לי-מישמעת, להדר" ולמאבק על העצמאות. גם השנה גילה את חיבתו לטכסים צבאיים, כאשר נתנה בגלוי מן המיסדרים שנערכו לו בנמלה-התעופה, וכאשר החליט לקיים מיצעד-צבאי ביום-העצמאות ה-30 של המדינה. אולם בגין הוא אורה בכל רמ"ח אבריו. בממשלה שיש בה שלושה גנרלים כולטים, ושבאה במקום ממשלה גם היא היתה משופעת בגנרלים, בולטת דמותו האזרחית. הוא עקוד להוכיח את המדינה לתוך מי-י המה חדשה. הוא עקוד לגרום אף למיחמה עולמית. אך הוא לא יעשה זאת מפני שהוא אוהב לשחק את תפקידו של גנרל עטורי-חזה, המפקד על גייסות. בגין המיליטריסט, כמו בגין הטרוריסט, הוא המצאה פשטנית של כורים.

לא זאב, לא נבש

מ יהו, אם כן, מנחם בגין? הביוגרפיה מגלה אדם עתיר-מעשים, אך היא מגלה מעט מאד על אופיו של האיש: הוא נולד ב-1913, בחודש אב - ומכאן שמו. מנחם. אביו היה מזכיר-הקהילה היהודית בעיר ברסט-